

Исломда воқеълик

12:25 / 15.03.2017 2839

Исломнинг умумий хусусиятларидан бири воқеҳлиkdir. “Воқеҳлик” деганда биз коинот, ҳаёт ва инсон воқеҳликларини назарда тутяпмиз. Ислом ўзининг фикрий кўрсатмаларида, ахлоқий таҳлимотларида ва қонуний ташриотларида ушбу воқеҳликларни унуган эмас, доим уларни хисобга олган. Чунки инсонга қонун чиқарган, уни йўналтирган ва таҳлимот берган Зот коинотни, ҳаётни ва инсонни яратган Аллоҳдир. Яратилмишга нима тўғри келади, нима бузади, нима уни фаришталар даражасига олиб чиқадиyo, нима ҳайвон мақомига туширади фақат У билади: “(Ахир) яратган Зот (Ўзи йўқдан бор қилган нарсаларни) билмасмиди?! У меҳрибон ва (ҳар нарсадан) хабардор Зотдир” (Мулк, 14).

Инсоний фалсафа, йўл ва мафкуралар эса бирор дастур ёки қонун ишлаб чиқаётганларида муаяйн замон ва макондаги воқеҳликтан таҳсиранадилар. Улар инсоннинг кеча ва эртага бўладиган воқеҳлигини ҳозирги воқеҳлигига тўлиқ қамраб ололмаганлик сабабидан шундай ҳолга тушадилар. Шу сабабли улар ишлаб чиқсан низомларда воқеҳлик билан келишолмайдиган кўплаб ваҳималар ва хаёлий тахминларга йўл қўйилади. Мисолни яқин ўтмишда қулаган коммунистик тузумдан келтиришимиз мумкин. Уларнинг мафкураси барча одамлар ўртасида иқтисодий тенгликни барпо қилиш асосига қурилган эди. Бу фалсафа “кучи етганича бериб, эҳтиёжига қараб олиш” ғоясини олдинга сурарди. “Иқтисодий тенглик” фалсафаси хаёлий, воқеҳликка таянмаган тушунча бўлгани учун у асосий мақсадини амалга ошириш у ёқда турсин, бу йўлда эркини йўқотган халқлар устига бало бўлиб йиқилди.

Бундай ҳолатни Аллоҳ маҳдуд босқич ва муайян қавмга, маҳсус муаммолар муолажаси учун юборган динлар мисолида ҳам кўришимиз мумкин. Масалан, насронийлик моддага мукласидан кетган ва ҳақиқий дин руҳиятидан узоқ бўлган яҳудийлар намоён этган хос бир ҳолатнинг муваққат муолажаси учун келган диндир. Шу сабабли насронийлик моддиятга ғарқ бўлиш иллатини руҳониятга ғарқ бўлиш муқобили билан муолажа этди. Моддият балчиғига ботганларни мисолийлик (идеаллик) осмонига кўтармоқчи бўлди. Совуқни совуқ кесади, кескинлик қўпинча

кескинлик билан даволанади. Лекин бу маҳдуд, вақтинг муолажа бўлиб, ҳеч қачон доимийлик ва шомиллик касб этмаган. Асл самовий дин бўлган масиҳийликнинг ҳар замон ва маконга татбиқ этиш мумкин бўлмаган мисолий таҳлимотлар соҳиби эканининг сири мана шудир.

Энди Исломга келсак, у бутун инсониятга юборилган Аллоҳнинг боқий калималаридир. У оққа ҳам, қорага ҳам шомил, абадий Аллоҳнинг ҳидояти ва барча оламларга раҳматидир. Шундан Ислом инсон қаерда, қачон ва қандай ҳолатда бўлмасин, унинг ҳолига мувофиқ таҳлимотларни ўз ичига олди ва ақида, ибодат, ахлоқ ва ташриотларида воқеҳликларга риоя қилди.

Мубашшир АҲМАД тайёрлади